

N:o 158.

Af herr **P. P. Waldenström** m. fl., om skrifvelse till Konungen angående förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser m. m.

Frågan om utskänkningen af vin och maldrycker å lägerplatserna har vid de tre senaste riksdagarna, i anledning af motioner inom bägge kamrarna, upprepade gånger varit föremål för pröfning. År 1900 beslöt Andra Kammaren för sin del, i anledning af motioner, väckta af herrar W. Styrlander, Joh. Sjöberg och J. W. Bengtsson i Häradsköp, »att Riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t efter utredning taga under öfvervägande, huruvida ej utskänkning å lägerplatser af vin och maldrycker må kunna vara förbjuden under sön- och helgdagar utom vid måltiderna åt spisande gäster». Beslutet delgafs medkammaren och hänvisades af denna till ett tillfälligt utskott, som af formella skäl afstyrkte förslaget, och detta betänkande vann äfven Första Kammarens godkännande. I sitt afstyrkande utlåtande förklarade emellertid Första Kammarens utskott uttryckligen, att det »icke ett ögonblick varit tveksamt om den stora vikten af att rättelse snarast möjligt åstadkommes i de missförhållanden, som framkallat motionerna».

»Skall fosterlandsvännens förhoppning om svenska folkets villighet att för sitt lands försvar åtaga sig en utsträckt värnplikt kunna vänta snart förverkligande, måste», yttrade utskottet vidare, »folket vinna den öfvertygelsen, att de platser, dit dess söner samlas för att vinna utbildning för detta syfte, äro omhägnade af sedlig tukt, och att intet underlåtes af det, som kan göras för att skydda de unga mot frestelse och fall.»

Vid 1901 års riksdag väcktes ånyo motioner i frågan af herrar C. Jehander och C. Nordenfalk inom Första Kammaren samt af herrar W. Styrlander, J. W. Bengtsson, Joh. Sjöberg och C.

Johansson inom Andra Kammaren. Längst af dessa motionärer gick herr Nordenfalk, som föreslog, att Riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, »att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej förbud lämpligen kunde varda stadgad för utskänkning af vin, öl och porter inom lägerplatser, där värnpliktige undergå vapenöfning, samt, om hinder för ett sådant stadgande ansåges möta, vidtaga de åtgärder för inskränkning af denna utskänkning, som kunde af förhållandena påkallas.»

Andra Kammaren beslöt för sin del, i anledning af herr Styrlanders motion, »att Riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga den förändringen i kungl. förordningen angående försäljning af vin och maldrycker m. m., att rättighet till utskänkning af dylika drycker å lägerplatser icke måtte kunna beviljas, om kommunalnämnd och kommunalstämma ogillat framställningen», samt i anledning af öfriga inom kammaren i ämnet väckta motioner, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej å lägerplats, där värnpliktige undergå vapenöfning, under sön- och helgdagar all utskänkning af vin och starkare maldrycker än svagdricka och därmed jämförliga drycker måtte kunna helt och hållet förbjudas».

I det af Första Kammarens utskott afgifna utlåtandet (n:o 5) häfdades den uppfattningen, att åt de kommunala myndigheterna icke kunde tillerkännas någon »befogenhet att utöfva bestämmanderätt öfver förhållanden rörande inom kommunen förlagda truppförband»; denna befogenhet borde enligt utskottets mening odelad tillkomma Konungens befallningshafvande jämte vederbörande militärchef. På grund häraf borde herr Styrlanders motion ej bifallas. De öfriga motionerna fann utskottet däremot väl grundade.

»Utskottet anser — yttrade det — en tillfredsställande lösning af frågan om utskänkning af starka drycker å de ställen, där den vapenföra ungdomen uppfostras till försvarare af landets oberoende, vara i och för sig af synnerlig vikt och långt angelägnare än ordnandet af många andra utaf de förhållanden, som sammanhånga med och måste tagas i öfvervägande vid utfärdandet af en allmän utskänkingsförordning, samt att denna fråga därför förtjänar att nu komma under allvarligt öfvervägande beroende af de åtgärder, till hvilka behandlingen af den utaf Kungl. Maj:t tillsatta maldryckskommittés utlåtande i dess helhet kan gifva anledning. Det torde nämligen icke kunna bestridas, att, på sätt i herr Jehanders motion blifvit antydt, ölskänkning på lägerplatserna icke är ägnad att bidraga till ordning och godt skick därstädes, särskildt vid de tillfällen, då, såsom förhållandet är bland annat å sön- och helgdagar, folk från kringliggande bygd strömmar till. Men icke nog därmed; hur viktig den yttre ordningens sak än må vara, är angelägenheten att tillgodose densamma icke den enda synpunkt, som härvid bör komma i betraktande. Det lider, enligt utskottets åsikt, intet tvifvel, att *det är en lika allmänt utbredd som rättmätig önskan, att ingenting, som kan göras, bör underlåtas, för att*

landets manliga ungdom må, utöfver den förmåga af vapnens bruk, som under mötestiden förvärfvats, äfven kunna därifrån hemföra vinsten af goda vanor i det enskilda lifvet och den moraliska styrka att motstå frestelsen till förtärande af starka drycker, som en längre tids afhållsamhet från deras bruk otvifvelaktigt skänker. I den ålder, under hvilken värnplikten fullgöres, bildas vanor och mottagas intryck, ofta bestämmande för framtiden, och det kan ifrågasättas, huruvida ett värdefullare stöd öfver hufvud skulle kunna lämnas nykterhetssträfvandena i vårt land, än det de värnpliktige skulle gifva dem genom iakttagandet af sträng återhållsamhet under den tid, de tillbragte på mötesplatsen. De skulle, genom den därunder vunna erfarenheten, att starka drycker kunna äfven under ansträngning af kroppskrafterna med fördel undvaras, hafva för framtiden gagnat sig själfva, på samma gång de gagnat landet i dess helhet genom makten af sitt exempel.

Inom utskottet har, i anslutning till detta åskådningssätt, den frågan blifvit framställd, huruvida i det hela taget det kunde anses påkalladt, att på platser för bibringandet af undervisning åt ungdom anordna utskänkning af starka drycker, äfven sådana, hvilka, såsom förhållandet är med öl, väl kunna anses i någon mån närande. men dock ofta leda till dryckenskap och berusning; och har i sammanhang härmed framhållits, att genom förändring i så måtto af gällande bestämmelser uti ifrågavarande afseende, att utskänkning å lägerplats af vin, öl och porter förbjödes, skulle utskänkning af svagdricka därstädes blifva fri, utan annan inskränkning än den, som betingades af de bestämmelser, hvilka i ordningens intresse kunde finnas vara af nöden. Redan nu förekomme, enligt hvad känt vore, å många ställen försäljning i mindre kvantiteter af svagdricka dels med, dels utan vederbörande länsstyrelses medgifvande, utan att hafva gifvit anledning till olägenheter, och sådana kunde desto mindre befaras uppstå af rättighet ensamt till svagdricksutskänkning på lägerplats, som noggrann uppsikt där kunde hållas och det borde ligga i befälhafvarens intresse att tillse, att alkoholhalten i drycken hölles så låg, att något tvifvel om dess egenskap af svagericka icke borde kunna uppstå. Bedömandet vid domstol utaf ett tvistigt fall, om sådant någon gång förekomme, syntes i öfrigt utan svårighet kunna ske med ledning af sakkunige mäns utlåtande, om den afyttrade varan vore att hänföra till det ena eller andra slaget af maltdrycker enligt den uppfattning, som i sådant afseende allmänt gör sig gällande.

Som utskottet fann de anförda skälen för önskvärdheten af att vin och starkare maltdrycker icke hölles tillgängliga för öppen utskänkning å lägerplatserna vara befogade, ansåg det, att Riksdagen borde »fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på frågan uti underdånig skrifvelse i det syfte motionerna afse, på det att densamma må komma att undergå den allsidiga pröfning, som endast genom dess handläggning hos Kungl. Maj:t kan vinnas.» Utskottets hemställan erhöll på grund häraf följande lydelse: »att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej i marketenteri å lägerplats, där värnpliktige undergå vapenöfning, utskänkning af vin, öl och porter, där den ej sker i sammanhang med värdsushörrelse vid måltiderna till spisande gäster, må kunna undvaras och därför böra förbjudas, samt, i händelse det skulle visa sig, att så ej kunde ske och hinder för dylikt beslut mötte, huruvida ej utskänkingen å dessa platser af vin och maltdrycker lämpligen må kunna inskränkas».

Detta betänkande föredrogs i Första Kammaren den 8 maj och understöddes af flera talare samt erhöi i voteringen 50 röster mot 52, hvilka afgåfvos för afslag.

Emellertid kan det ej sägas, att frågan härigenom vid 1901 års riksdag alldeles förfallit. Den 2 juni 1901 beslöto nämligen bägge kamrarna att i den skrifvelse till Konungen, hvari under rättelse meddelades om Riksdagens beslut, angående antagande af ny härordning, skulle såsom ett önskemål framhållas, att utskänkingen af rusdrycker inom kasernområden och på mötesplatser, så långt möjligt vore, inskränktes.

Vid 1902 års riksdag togs frågan åter upp genom motioner

af herrar J. W. Bengtsson, C. Johansson, J. J. Byström och L. G. Broomé, af hvilka de bägge förstnämnda hemställde, att Riksdagen måtte besluta i enlighet med det yrkande i frågan, som vid 1901 års riksdag bifallits af Andra Kammaren samt vid voteringen inom Första Kammaren den 8 maj erhållit 50 röster af 102, medan däremot de bägge senare motionärerna yrkade, att Riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t anhålla om bestämdt förbud mot *all* utskänkning eller försäljning af vin och starkare maltdrycker å lägerplatserna. Med detta förbud skulle, enligt hvad i motionärernas motivering uttryckligen angifves, äfven afses försäljning af öl åt spisande gäster. »Som bekant», yttrade de härom, »ingår det icke i kronans kosthållning åt beväringen. Många bland dessa värnpliktige äro ej från hemmen vana vid ölförbrukning. Det vore därför synnerligen önskvärdt, att sådana anordningar vidtoges vid våra lägerplatser, att den ungdom, som där skall öfvas, ej med lagens tillåtelse komme att få smak för de starkare maltdryckerna.»

Det tillfälliga utskott inom Andra Kammaren, som behandlade ifrågavarande motioner, uttalade sin sympati för herrar Byströms och Broomés förslag, men fann det likväl för tillfället vara lämpligast att ej gå längre än herrar Bengtssons och Johanssons motion angifvit, d. v. s. till undanröjande af det slags utskänkning, som enligt erfarenhetens vittnesbörd visat sig i stor utsträckning förleda till berusning och dryckenskap, d. v. s. den som sker *utom* måltiderna. Skälet till denna utskottets åsikt angafs hufvudsakligen vara förhoppningen att enighet mellan bägge kamrarne skulle kunna ernås om ett på dylikt sätt begränsadt yrkande. Utskottet yttrade för öfrigt, bland annat:

»Obestridligt är, att den nu rådande fria försäljningen af alla slags maltdrycker å lägerplatserna innebär en synnerligen stor fara för vår ungdoms nykterhet och sedlighet. Icke allenast med hänsyn till dessa utan i samband däremed äfven för främjande af ungdomens duglighet såväl i vapenöfning som i andra medborgerliga värf skulle det vara i hög grad förmanligt, om ifrågavarande försäljning blefve förbjuden eller åtminstone starkt begränsad. I betraktande af de maktmedel, som vederbörande befälhafvare äga till sitt förfogande, kan det icke lida något tvifvel, att de inskränkande bestämmelser, som för ändamålet blefve erforderliga, skulle utan större svårighet kunna på ett fullt effektivt sätt upprätthållas, hvilken förvisning styrkes af den erfarenhet som vunnits, då brännvinet år 1881 borttogs från lägerplatserna. Saknaden af en lagstadgad alkoholgräns mellan starkare och svagare maltdrycker har härvidlag ringa eller ingen betydelse, då öfvervakandet af ett marketenteri måste vara ojämförligt lättare än öfvervakandet af hvarje annat försäljningsställe och det för öfrigt näppeligen lärer kunna tänkas, att en marketenteriinnehafvare skulle genom underslef i detta hänseende våga trotsa den befälhafvare, af hvilken hans rörelse är helt och hållet beroende.»

Andra Kammaren beslöt för sin del i anledning af utskottets hemställan, »att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla,

det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej i marketenteri å lägerplats, där värnpliktige undergå vapenöfning, utskänkning af vin, öl och porter, där den ej sker i sammanhang med värdshusvörelse vid måltider till spisande gäster, må kunna undvaras och därför böra förbjudas, samt, i händelse det skulle visa sig, att så ej kunde ske, och hinder för dylikt beslut mötte, huruvida ej utskänkningen å dessa platser af vin och maltdrycker lämpligen må kunna inskränkas.»

»Det tillfälliga utskott, till hvilket Första Kammaren remitterade frågan, yttrade i sitt betänkande att frågan sedan föregående årets riksdag så till vida kommit i ett annat läge, som det kanske viktigaste af de då framhållna motskälen — nämligen att förtäringen af vin och maltdrycker vid ett af regementsbefälhafvare öfvervakadt marketenteri ingalunda är för de värnpliktiga så farlig som vid de i lägerplatsens närhet befintliga utskänkingslokaler, hvilka icke stå under militärbefälhafvarens domvärjo — borde komma att till stor del förlora sin betydelse, om Riksdagen i enlighet med Första Kammarens tillfälliga utskotts betänkande tillika beslöte en hemställan till Kungl. Maj:t om en sådan inskränkning i vins och maltdryckers försäljning vid kringföring, att den ej finge ske annorledes än inom hus till därstädes boende eller å fartyg, och att äfven en sådan försäljning skulle göras beroende af Konungens befallningshafvandes tillstånd. En i sådan riktning affattad författning i förening med ett påbud i enlighet med nu föreliggande förslag till inskränkningen i utskänkningen af vin, öl och porter å lägerplatser syntes utskottet genom behörig samverkan mellan Konungens befallningshafvande och regementsbefälhafvare böra kunna medföra åsyftad verkan, och då en mängd föräldrars samt målsmäns farhåga för marketenteriernas nuvarande frestelser för de värnpliktige, om också kanske öfverdrifven. dock icke torde böra aldeles underskattas. hemställde utskottet, att Första Kammaren måtte biträda Andra Kammarens beslut.»

Berörda hemställan bifölls af Första Kammaren utan votering, och Riksdagen aflät följaktligen den 30 april 1902 skrifvelse till Kungl. Maj:t, affattad i öfverensstämmelse med Andra Kammarens beslut.

Öfver Riksdagens ifrågavarande framställning har Kungl. Maj:t infordrat yttranden från länsstyrelserna, de särskilda truppförbandens chefer m. fl. myndigheter. Af länsstyrelserna ställde sig 9 jämte öfverståthållareämbetet mer eller mindre afvisande mot krafven på en genomgripande reform af lägerutskänknigen, ehuru på sinesmellan mycket olika grunder. Sälunda åberopade ett par länsstyrelser svårigheten att utfärda och upprätthålla ett förbud af den art Riksdagen ifrågasatt, så länge en lagbestämd gräns mellan starkare och svagare maltdrycker saknades. Andra länsstyrelser fäste sig hufvudsakligen vid den fara för lönkrögeri, som ett förbud skulle medföra. Andra åter grundade sitt afstyrkande på uppgifven hänsyn till önskingarna bland de värnpliktige själfva, för hvilka ölet i många fall påstods spela rollen »nära nog af en nödvändighetsvara». En länsstyrelse (Östergötlands län) förklarade sig till och med tillägga ölutskänknigen å lägerplatserna »en uppfostrande betydelse». 15 länsstyrelser uttalade sig däremot för inskränkningar

i lägerutskänknigen, därvid en del förordade vissa försiktiga och mindre ingripande åtgärder, medan andra åter bestämdt förordade bifall till Riksdagens hemställan. Äfven bland truppbefälhafvarne hafva yppats olika meningar i frågan, i det att visserligen flertalet på hvarjehanda grunder ställt sig mer eller mindre afvisande mot det af Riksdagen uttalade önskemålet, medan andra åter upptagit detsamma med förståelse och sympati. Bland de senare märkas särskildt genarallöjtnanten frih. C. Ericson samt öfversten K. G. Bildt, hvilkas yttranden på ett, såsom det vill synas, uttömmande och öfvertygande sätt gendrifvit alla de invändningar, som från militär synpunkt riktats mot ifrågavarande reform, och hvilkas yttranden vi därför tillåta oss att i utdrag såsom bilagor vidfoga denna motion.

Sedan Kungl. Maj:t sålunda inhämtat vederbörandes yttranden öfver Riksdagens ifrågavarande framställning, har Kungl. Maj:t i anledning däraf under detta år i kommandoväg utfärdat följande två förordningar:

»Kungl. Maj:t, som med anledning af dels Riksdagens skrifvelse den 2 juni 1901 angående ny härordning m. m., såvidt i samma skrifvelse framhållits såsom ett önskemål, att utskänknigen af rusdrycker inom kasernområden och mötesplatser, så långt möjligt vore, inskränktes, dels Riksdagens skrifvelse den 30 april 1902 angående inskränkning af rätt till utskänkning å lägerplatser af vin och maltdrycker, efter vederbörande myndigheters hörande, genom nådigt beslut af den 28 november 1902 förordnat, att handlingarna i ärendet skulle öfverlämnas till kungl. landtförsvarsdepartementets kommandoexpedition för utfärdande i kommandoväg af de bestämmelser i frågan, som kunde i sådan ordning åvägbringas och vore för ändamålet lämpliga, har befallt, att, förutom hvad i ifrågavarande afseende finnes föreskrifvet i tjänstgöringsreglementet för armén, följande skall lända till efterrättelse beträffande marketenterirörelsen, i den mån nu gällande kontrakt angående försäljningen å marketenterierna icke lägga hinder därför:

a) *Å de öfningsplatser, som icke äro belägna i eller invid garnisonsort:* 1. Utskänkning af vin och porter får icke äga rum. 2. Öl får utskänkas blott vid tiderna för manskapets middags- och aftonmåltider under en och en half timme hvardera gången, tiden för måltiden däri inbegripen. Utskänknigen får ske endast till förtäring på stället glas- eller muggvis åt personer tillhörande veder-

börligt regemente eller åt öfriga personer, hvilka besöka mötesplatsen i offentligt uppdrag eller där hafva sysselsättning för regementets räkning; 3. Andra personer än de, som omförmäles i nästföregående punkt, få icke, under de tider öl serveras, uppehålla sig i marketenteriet; 4. Vederbörande chef äger å ena sidan att föreskrifva de ytterligare inskränkningar beträffande ölutskänkningsen, som af omständigheterna kunna påkallas, och å andra sidan att på grund af särskild anledning undantagsvis meddela tillstånd till utskänkning af öl i vidsträcktare mån, än ofvan angifvits; 5. I marketenteri skall städse finnas att tillgå såväl svagdricka som mjölk, kokadt kaffe och läskedrycker, såsom vatten, saft o. s. v. Därstädes skola äfven tillhandahållas smörgåsar, kaffebröd m. m. dylikt, som af manskapet röner mera allmän efterfrågan; 6. Kontrakt angående marketenterirörelse får upprättas blott för ett år i sänder.

b) *Inom kasernområden belägna i eller invid garnisonsort.*

7. Jämväl inom ifrågavarande områden skola ofvanstående bestämmelser tillämpas, dock hvad beträffande i punkterna 2 och 3 stadgade inskränkningar endast i den mån vederbörande chef med hänsyn till utskänkningens af spritdrycker ordnande inom garnisonsorten, särskildt i kasernområdets närhet, finner sådant tillrådligt och af omständigheterna påkalladt.

I sammanhang härmed har Kungl. Maj:t befallt, att samtliga regementschefer skola, efter hvarje kalenderårs utgång, i tjänsteväg till chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet aflämna redogörelse för marketenteriväsendets ordnande vid vederbörliga regementen under det sistförflutna året samt för de åtgärder för nykterhetens befrämjande, som härmed stå i samband, äfvensom för de resultat, som härigenom vunnits; skolande vederbörande arméfördelningschefer (militärbefälhafvaren på Gottland) vid öfverlämnandet af dessa redogörelser afgifva de yttranden och förslag, till hvilka desamma kunna gifva anledning».

»Kungl. Maj:t har i nåder befallt, att följande bestämmelser angående utskänkningen vid marketenterirörelsen å flottans och kustartilleriets förlägningsorter skola i den mån nu gällande kontrakt angående försäljningen å marketenterierna icke lägga hinder i vägen därför, länder till efterrättelse.

1. Utskänkning af vin och porter får icke äga rum.

2. Utskänkning får ske endast till förtäring på stället samt, där så ske kan, glas- eller muggvis åt personer tillhörande veder-

börande kår, regemente och fort eller åt öfriga personer, hvilka besöka det etablissement eller fort, där marketenteri finnes och skola fullgöra offentligt uppdrag, eller hafva sysselsättning för kårens, regementets eller fortets räkning.

3. Förutom marketenteripersonalen få icke andra personer än de, som omförmäles å nästföregående punkt, under de tider öl serveras uppehålla sig i marketenteriet.

4. Vederbörande chef äger att föreskrifva de ytterligare inskränkningar beträffande ölutskänkningsen, hvilka af omständigheterna påkallas, såsom inskränkning af densamma till vissa tider på dagen o. s. v.

5. I marketenteri skall städse finnas att tillgå såväl svag-driicka som mjölk, kokadt kaffe och läskedrycker såsom vatten, saft o. s. v. Därstädes skola äfven tillhandahållas smörgåsar, kaffebröd m. m. dylikt, som af manskapet röner mera allmän efterfrågan.

6. Kontrakt angående marketenterirörelse får upprättas blott för ett år i sänder.

I sammanhang härmed har Kungl. Maj:t i nåder befallt, att vederbörande stationsbefälhafvare och chefen för kustartilleriet skola efter hvarje kalenderårs utgång i tjänsteväg till chefen för kungl. sjöförsvarsdepartementet aflämna redogörelse för marketenteriväsendets ordnande vid vederbörliga stationer och regementen under det sistförflutna året samt för de åtgärder för nykterhetens befrämjande, som härmed stå i samband äfvensom för de resultat, som härigenom vunnits; skolande vederbörande chefer vid öfverlämnandet af dessa redogörelser afgifva de yttranden och förslag, till hvilka desamma kunna gifva anledning».

De inskränkningar, som sålunda vidtagits i den å lägerplatser samt flottans förläggingsorter förekommande utskänkningsen af vin och starkare maltdrycker, kunna emellertid enligt vårt förmenande ingalunda anses tillräckliga. Ja, de uppfylla icke ens det mycket blygsamma önskemål, som Riksdagen satt i främsta rummet i sin förut berörda skrifvelse till Kungl. Maj:t den 30 april 1902, eller *att utskänkningsen af ifrågavarande drycker, där den ej sker i sammanhang med värdshusrörelse vid måltider till spisande gäster måtte förbjudas*. Visserligen må det med tacksamhet erkännas, att ifrågavarande förordningar, så till vida tillmötesgått Riksdagens önskan att för ifrågavarande platser utfärdats totalt förbud mot utskänk-

ning af vin och porter. Men dels torde dessa bägge drycker i allmänhet icke vara föremål för större konsumtion af de värnpliktige, och dels neutraliseras verkan af berörda förbud genom den vidsträckta frihet, som fortfarande lämnas åt ölutskänkningen. Denna utskänkning får fortfarande försiggå såväl å sön- och helgdagar som å hvardagar, såväl vid måltiderna, som utom desamma. Föreskriften att ölutskänkningen å lägerplatserna skall vara inskränkt till tiderna för manskapets middags- och aftonmåltider under en och en half timme hvardera gången, tiden för måltiden däri inbegripen, torde visserligen i någon mån verka minska denna utskänkning, men innebär ej blott ett fortsatt tolererande af åtskilliga beväringssynglingars ovana att mellan måltiderna ymnigt förtära öl såsom läskedryck, utan äfven ett sanktionerande af den ständiga frestelse som en dylik rörelse innebär för de ynglingar, som ej från sina hem medföra en dylik ovana. Då nämligen de värnpliktige i regel icke intaga sina måltider i marketenterierna, utan i de lokaler, där kronans kost tillhandahålles dem, blir marketenteriernas ölutskänkning i regel icke en utskänkning af öl till måltider, utan en utskänkning af öl såsom läskedryck mellan målen. Föreskriften att utskänkningen skall ske glas- eller muggvis innebär endast en modernisering eller germanisering af öldricken, men torde äga försvinnande liten betydelse, såsom inskränkning betraktad. Bestämmelserna att utskänkningen endast får ske till förtäring på stället åt personer, tillhörande vederbörlig kår, regemente eller fort, eller åt öfriga personer, hvilka besöka mötesplatsen i offentligt uppdrag eller där hafva sysselsättning för regementets räkning, äfvensom att i marketenteri städse skall finnas att tillgå såväl svagdricka som mjölk, kokadt kaffe m. m. innebära äfven förbättringar af de nuvarande förhållandena, men räcka icke till att öfverskyla eller uppväga förordningarnas brister. För öfrigt kan det med skäl befaras, att ölkonsumtionen, som med ett strängt genomförande af förordningarnas förbud borde åtminstone i någon mån inskränkas, *kommer att på de flesta öfningsplatser fortgå ungefär på samma sätt som hittills, tack vare den åt vederbörande chefer medgifna rätt att »undantagsvis» meddela tillstånd till utskänkning af öl i vidsträcktare mån än förordningarna såsom regel tillåta.* Det spelrum, Kungl. Maj:t sålunda upplåtit åt godttycket, kan enligt vårt förmenande blifva synnerligen farligt. Åtskilliga truppförbandschefer lefva nämligen ännu i den

föreställningen att ölet är en nödvändighetsvara för de värnpliktige, ja en del kanske rent af, i likhet med Konungens befallningshafvande i Östergötlands län, hänföra ölutskänknigen till åtgärderna för de värnpliktiges höjande i moraliskt afseende. Vid sådant förhållande är det att befara, att på en del platser undantagen blifva regel och regeln undantag.

De brister, vi sålunda vid granskning af Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förordningar trott oss finna i desamma, hafva föranledt oss att ännu en gång påkalla Riksdagens uppmärksamhet för denna fråga. Vi föreställa oss, att Riksdagen vid en jämförelse mellan å ena sidan dess kraftiga uttalanden till förmån för ett verkligt skydd för den värnpliktiga ungdomen gent emot ölutskänknigen frestelser, och å andra sidan de åtgärder som Kungl. Maj:t i anledning häraf vidtagit, skall finna fog för en underdånig framställning att Kungl. Maj:t täcktes taga denna viktiga fråga under förnyad ompröfning. Vi hafva så mycket mer funnit oss manade att framlägga förslag i dylikt syfte, som det under den senaste tiden visat sig, att krafvet på ölets borttagande från öfningsplatserna uppbäres af en vidt utbredd och kraftigt framträdande folkmening. Denna har i främsta rummet visat sig bland den del af svenska folket, som bättre än andra äger erfarenhet af de faror och det fördärf, som ölutskänknigen medför, nämligen bland vår armés menige man. Sålunda petitionerade redan för några år sedan 80 procent af stammanskapet vid Helsinges regemente om ölförsäljningens borttagande från regementets öfningsplats. För något öfver ett år sedan framställde alla konstaplar vid Norrlands artilleriregemente hos sin chef samma anhållan, hvilken också bifölls. Vid samma tid cirkulerade bland Jönköpings regementes menige petitionslistor i samma syfte, å hvilka inom ett kompani 72 procent, inom ett annat 81 procent och inom ett tredje 95 procent af stammanskapet uttalade sig för fullständigt afskaffande af ölutskänknigen å lägerplatsen.

Under fjolåret hafva uttalanden i samma riktning afgifvits af majoriteten af manskapet inom alla skvadronerna vid Lifgardet till häst äfvensom af omkring 1,850 stamsoldater och värnpliktige tillhörande Första och Andra lifgrenadiärregementena. Då petitionerna från de bägge sistnämnda regementena i klar och kortfattad form sammanfattar det önskemål hvarom här är fråga, tillåta vi oss här nedan meddela deras lydelse:

»Till Chefen för Kungl. Första lifgrenadiärregementet.

Undertecknade anhålla härmed vördsamt att få framföra våra bekymmer med afseende på utskänkingen af vin och rusgifvande maltdrycker å lägerplatsen Malmslätt.

Öfverallt i vårt land pågår för närvarande en allvarlig rörelse i syfte att från lägerplatserna aflägsna de rusgifvande dryckerna. Äfven vi vilja då inför herr Öfversten uttala våra önskingar och vördsamt bedja om medverkan, att äfven vår öfningsplats måtte varda befriad från rusdryckernas farliga frestelser. Vi framställa denna vår innerliga och, såsom vi förmena, behjärtansvärda önskan hufvudsakligen af följande skäl:

1:o) Vi känna intet behof af rusdrycker, men deras befintlighet i marketenterierna är en ständig frestelse, och enligt vårt förmenande måste dessa drycker, som innehålla det farliga giftet alkohol, vara olämpliga att släcka törsten med. Visserligen är det en sanning att vi böra motstå en farlig frestelse, men sådana finnas många för oss, och vi bedja därför vördsamt, att, då marketenterierna äro afsedda för vårt bästa, de frestelser, som kunna borttagas, också blifva det.

2:o) Ölets befintlighet och lätta åtkomst här på platsen blir för dem, som begagna det, en betydande ekonomisk förlust; icke blott den lilla aflöningen utan därjämte också beaktansvärda belopp utgifvas för öl.

3:o) Vunnen erfarenhet från sommarens möte intygar skadan äfven af det måttliga begagnandet, och att våra kamrater i ledet under kortare och längre fältmarscher kunna reda sig bättre *utan* rusdrycker än *med* sådana.

4:o) Öfvervägande flertalet af bestraffningar härstädes måste skrivas på rusdryckernas konto».

Rörelsen har spridt sig äfven till kretsar, som eljes bruka hålla sig fjärran från dylika opinionsyttringar. Sålunda har exempelvis de bägge lifgrenadiärregementenas nyssnämnda petition erhållit ett kraftigt stöd af prästerskapet, i det att 222 af Linköpings stifts prästmän, med biskopen och domprosten i spetsen, funnit sig af sin ställning såsom församlingslärare manade att i en särskild petition till Konungen frambara sin oro öfver den allvarsamma fara, som ölutskänkingen å lägerplatserna innebär för vårt folks framtid, samt att anhålla att denna utskänking måtte varda genom effektivt

förbud afskaffad. 220 offentliga opinionsmöten, representerande inemot 34,000 deltagare, hafva uttalat sig för verksamma inskränningar af ifrågavarande utskänkning, och 112 möten, representerande inemot 20,000 deltagare hafva yrkat på dess fullständiga borttagande. Till alla de nykterhetssällskap, som förut yttrat sig i sistnämnda syfte, har i dessa dagar sällat sig Sveriges kvinnliga fredsförening, som uttalat sig på följande sätt:

»Sveriges kvinnliga fredsförening, samlad till möte den 25 februari 1903, uttalar sin lifliga anslutning till den folkmening angående förbud mot ölutskänkning å lägerplatserna, som rundt hela vårt land tagit sig imponerande uttryck. Till de dryga offer af penningar, tid och arbetskraft, som genom den nya härordningen pålagts vårt folk, får — enligt föreningens mening — icke läggas det ännu större offret af en sänkt moralisk nivå hos den värnpliktiga ungdomen. Det är därför den svenska allmänhetens — och icke minst de svenska mödrarnas — rätt att fordra de mest betryggande åtgärder mot sådana vådliga följder af kasernlifvet, som det är möjligt att afvärja.

Att utskänkningen å lägerplatserna innebär en verklig fara för utbredning af dryckenskapslasten, bekräftas såväl af erfarenheten från vårt eget land som ock genom en af Sveriges kvinnliga fredsförening år 1901 verkställd undersökning rörande kasernlifvets verkningar i andra länder, hvilken enligt samstämmande uttalanden gifver vid handen, att alkoholfaran är en af militärtjänstens allvarligaste skuggsidor.

I förvissning att ett folks moraliska kraft också är dess starkaste försvarskraft, vill föreningen därför ge uttryck åt sin önskan, att den massmotion angående förbud mot ölutskänkning å lägerplatserna, som af Riksdagens nykterhetsgrupp vid innevarande riksdag frambäres, måtte af Riksdagens ledamöter bifallas».

Slutligen tillåta vi oss hänvisa till bilagda redogörelse för de uttalanden i frågan, som afgifvits af inemot ett tusen tvåhundra kommunalstämmor i riket. Det allmänna och lifliga intresse för ett lägerutskänkingsförbud, som gifvit sig tillkänna i dessa upprepade opinionsyttringar bland folk af skilda samhällsklasser och skilda politiska åskådningar, och de tungt vägande skäl, som åberopats till stöd för den begärda reformen, skäl som aldrig blifvit och näppeligen kunna blifva vederlagda, göra, att man i detta fall är berättigad att tala om *ett moget reformkraf*.

På grund häraf tillåta vi oss vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes meddela förbud mot all utskänkning af öl å de lägerplatser och förläggningsorter, å hvilka värnpliktige undergå vapenöfning.

Stockholm den 10 mars 1903.

<i>P. Waldenström.</i>	<i>Jakob Pettersson.</i>	<i>A. F. Broström.</i>
<i>G. Jansson.</i>	<i>Nils Nilsson,</i> Skärhus.	<i>Ernst Beckman.</i>
<i>A. Hansson</i> i Solberga.	<i>G. Lindgren</i> i Islingby.	<i>Oskar Berg.</i>
<i>C. J. Hammarström.</i>	<i>Joh. Sjöberg.</i>	<i>Johan Ström.</i>
<i>G. O. V. Lindgren.</i>	<i>C. J. Öberg.</i>	<i>A. Johansson.</i>
<i>A. P. Gustafsson.</i>	<i>Karl Ludv. Johansson.</i>	<i>Ad. Wiklund.</i>
<i>C. Wallentin.</i>	<i>A. Sterner.</i>	<i>A. Thylander.</i>
<i>L. Gust. Broomé.</i>	<i>E. G. Åkerlind.</i>	<i>E. O. W. Wavrinsky.</i>
<i>P. Hörnstén.</i>	<i>Alfred Ohlson.</i>	<i>R. Ekholm.</i>
<i>Ol. Olsson</i> i See.	<i>Joh. Nydal.</i>	<i>Joh. Er. Nordin.</i>
<i>S. H. Kvarnzelius.</i>	<i>Johan Ericsson.</i>	<i>Henric Öhngren.</i>
<i>Julius Centerwall.</i>	<i>M. Sundström.</i>	<i>J. Johansson.</i>
<i>Oswald Emthén.</i>	<i>W. Styrländer.</i>	<i>J. E. Granlund.</i>
<i>O. G. Erikson.</i>	<i>Ivan Svensson.</i>	<i>J. G. Forsberg.</i>
<i>Folke Andersson.</i>	<i>Carl Jansson.</i> i Edsbäcken.	<i>G. M. Sandin.</i>
<i>Karl Hultkrants.</i>	<i>C. J. Berggren.</i>	<i>M. Matsson.</i>
<i>Gullbrand Elowson.</i>	<i>Henrik Hedlund.</i>	<i>Gust. Odqvist.</i>
<i>Oskar Eklund.</i>	<i>Oskar Nylander.</i>	<i>J. Johanson.</i>
<i>E. Nilsson.</i>	<i>And. Olsson.</i> i Mårdäng.	<i>Albin Ahlstrand.</i>
<i>Johan Forssell.</i>	<i>Smeds Lars Olsson.</i>	<i>Viktor Larsson.</i>
<i>J. Persson.</i>	<i>L. J. Jansson</i> i Djursåtra.	<i>Ollas A. Ericsson.</i>

<i>F. W. Thorsson.</i>	<i>Robert Johansson.</i>	<i>Karl Karlsson,</i> Mo.
<i>David Holmgren.</i>	<i>Sam. Söderberg.</i>	<i>J. P. Jansson.</i>
<i>Johan Olofsson.</i>	<i>J. Bromée.</i>	<i>H. E. Collvin.</i>
<i>O. Andersson.</i>	<i>Pehr Svensson.</i>	<i>Joh. Larsson.</i>
<i>J. M. Johansson</i> i Mellbyn.	<i>C. J. F. Ljunggren.</i>	<i>Paul Hellström.</i>
<i>Fr. Pettersson.</i>	<i>N. Boström.</i>	<i>S. J. Enander.</i>
<i>J. E. Ericsson.</i> Ahlberga.	<i>A. Reuterskiöld.</i>	<i>Harald Hjärne.</i>
<i>C. Wallis.</i>	<i>A. P. Risberg.</i>	<i>Magnus Höjer.</i>
<i>Carl Sandqvist.</i>	<i>W. Lundin.</i>	<i>S. Natt och Dag.</i>
<i>Victor Moll.</i>	<i>Carl Lindhagen.</i>	<i>M. F. Nyström.</i>
<i>Carl Carlsson Bonde.</i>	<i>Fridtjuv Berg.</i>	<i>Gösta Tamm.</i>
<i>Knut Almqvist.</i>	<i>J. G. Hazén.</i>	<i>C. A. Danielsson.</i>
<i>E. Räf.</i>	<i>J. A. Jonsson</i> i Hökhult.	<i>Gustaf W. Roos.</i>
<i>E. O. Magnusson.</i>	<i>Axel E. Lindvall.</i>	<i>F. Barnekow.</i>
<i>Carl H. Burén.</i>	<i>Carl Gustafsson.</i>	<i>G. O. Wallenberg.</i>
<i>J. P. Persson.</i>	<i>Carl Persson.</i>	

Bil. A.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Landtförsvarsdepartementet.

I skrifvelse af den 18 sistlidne februari har herr statsrådet, påvisande, att Riksdagen i sin skrifvelse den 2 juni 1901 framhållit såsom ett önskemål, att utskänkning af rusdrycker inom kasernområden och å mötesplatser, så långt möjligt är, inskränkes, anmodat mig att, efter vederbörande truppförbandschefers hörande, inkomma med förslag till de bestämmelser, hvilka jag till vinnande af berörda mål kan finna erforderliga och att härvid särskildt borde beaktas, huruvida möjligen vid något truppförband kontrakt blifvit ingånget om rätt till utskänkning af vissa drycker under längre eller kortare tid framåt.

Samtliga truppchefer samt chefen för volontärskolan hafva till mig afgifvit yttrande i denna fråga. Dessa yttranden innebära farhågor, att lönkrögeri skall uppstå i närheten af respektive förläggningssorter och såsom en följd däraf svårigheter framkallas att inom truppförbanden upprätthålla önskvärd ordning. Om man åter fränser dessa farhågor, gifva dessa yttranden uttryck för olika åskådningar angående lämpligheten af att åtkomsten af öl ytterligare försvåras och om tanken att låta vin, öl och porter helt och hållet utgå från marketenterierna. Endast en truppchef uttalar bestämdt önskvärdheten af att dessa drycker ju förr desto hellre borttagas och han har ock från den 1 innevarande april borttagit desamma från truppförbandets marketenteri.

Angående förbindelser, till följd af ingångna kontrakt, hafva följande upplysningar af cheferna gifvits.

Efter denna redogörelse för de meddelanden och åsikter, som från truppförbandscheferna ingått, får jag för egen del uttala den åsikt, att jag anser vara lämpligast, att utskänkning af vin, öl och porter i arméns marketenterier upphör ju förr desto hellre. Jag hyser inga allvarliga farhågor för lönkrögeri. Dylika krogar komma naturligen att uppstå, men de skola snarast nog själfdo, då tillträdet till desamma förbjudes, och, om så erfordras, särskild post förhindrar tillträde till desamma. På sådant sätt tillintetgjordes på kort tid de lönkrogar, som uppstodo kring mötesplatserna, när för omkring 15 år sedan brännvinet borttogs från arméns marketenterier. I Göteborg såväl som på Karlsborg, där det finnes utskänkingsställen i kasernernas närhet, skall nog ölets borttagande från marketenterierna leda till, att många af manskapet oftare än förut söka sig till dessa ställen, och tillfällen, då manskap öfverlastar sig utom kasernområdet, skall oftare än hittills förekomma. Emellertid om än detta förhållande, att öfverlastade militärer oftare komma att offentligen synas, kan ur flere synpunkter vara ledsamt, så skall dock nykterheten ingalunda förlora utan tvärtom vinna härfpå. Dylikt offentligt uppträdande i öfverlastadt tillstånd skall leda till stränga straff för de felande och på det unga manskap, hvaraf armén till hufvudsaklig del kommer att vara sammansatt, skola sannolikt de stränga straffen icke förfela att göra afsedd verkan. Hvad man alldeles säkert härmed vinner, är att fylleriet inom kasernerna blir slut; det lider icke tvifvel, att i närvarande stund dylikt fylleri förekommer ganska mycket, hvilket förhållande emellertid oftast icke kommer ens till befälets kännedom, då naturligen den under sådant förhållande öfverlastade i all stillhet omhändertages af kamrater. Största betydelsen af att ölet borttages ur marketenterierna består dock däruti, att därmed aflägsnas den ständiga frestelse, som nu finnes att begagna detta retelse- och njutningsmedel. Den stora mängden af den ungdom, som nu skall in under fanorna, har icke vana att dagligen förtära öl, och det är då minst sagdt olämpligt, att dylik vana skall bibringas densamma under den tid, den är inkallad för utbildning till fosterlandets försvar. Det kan nämligen icke lida något tvifvel, att, så långt den unge värnpliktige har pengar att tillgå, så nedläggas dessa till hufvudsaklig del i marketenteriet och då förträdevis på öl i glada vänners och kamraters lag. På detta sätt skall den värnpliktige, när han lämnar armén, på grund af vanans makt hafva kommit därhän, att hans kropp har

ett verkligt behof af att dagligen få ett visst kvantum sprit, här i form af öl. Behagliga, icke rusgifvande läskedrycker finnas nu af många slag, så att man ingalunda, medelst indragande af öl, verkar störande för ett gladt och vänskapligt kamratlif.

Emellertid vore önskvärdt, att det för den garnisonerade armén vore en rättighet, som icke behöfde begränsas, att i marketenterierna och för egen personal tillhandahålla sådana drycker af olika slag, som icke räknas till de rusgifvande, såsom kaffe, thé, choklad, dricka af olika slag, kolsyrade vatten samt andra icke sprithaltiga läskedrycker.

Likaledes skulle det vara önskvärdt att det för den garnisonerade armén vore tillåtet att i marketenterierna och för egen personal tillhandahålla en del varor och förnödenheter af olika slag, såsom skrifmaterialer, tobak, tvål, hängslen, kängsnören, knappar m. m., som ingå så att säga, i truppens dagliga behof. Härmed skulle många besök utom kasernområdet förebyggas, och huru oskyldiga dylika besök än må vara i och för sig, skola de dock mången gång vara inledare i frestelser, för hvilka de unga männen annars icke blifvit utsatta. Dylika artiklar ingå i den förteckning, där densamma är med vederbörlig omtänksamhet uppgjord, å varor, som vid mobilisering skola finnas att tillgå i truppförbandens marketentier och en erfarenhet om truppens vanligaste behof kunde på så sätt vinnas redan under fred. Om vidare marketenterierna icke utarrenderades utan sköttes af regementena själfva och en kommission, sammansatt i nära öfverensstämmelse med den marketentierikommision, som i fält skall handhafva härmed förenade angelägenheter, så skulle den likhet mellan freds- och fältförhållanden, som härmed vinnes, helt visst gifva mången erfarenhet, som skulle vara till gagn vid mobilisering, utan att anordningarnas lämplighet för fredsforhållandena därpå skulle lida.

Med anledning af det nu anförda får jag vördsamt föreslå:
att i arméns marketentierier utskänkning af vin, öl och porter förbjudes,

att, utan särskildt medgifvande af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, i den garnisonerade arméns marketentierier får tillhandahållas personal, tillhörande eget truppförband: kaffe, thé, choklad, kolsyrade vatten, dricka m. fl. icke rusgifvande drycker och matvaror, samt utan hinder af § 10 i kungl. förordningen af den 24

oktober 1885: tobak, jämte andra artiklar och förnödenheter af olika slag, som ingå i truppens dagliga behof,

att vid garnisonerade truppförband marketenteriväsendet ordnas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad för armén på fält till fot är föreskrifvet,

att civila personer icke äga tillträde till marketenteri, utan för hvarje särskildt fall af officer eller underofficer vid kompaniet lämnadt medgifvande,

att föreskrift snarast möjligt gifves om att kontrakt angående marketenterirörelse icke får upprättas eller förnyas för längre tid framåt än innevarande års utgång.»

Sköfde den 2 maj 1902.

Carl Ericson,
arméfördelningschef.

C. Gust. Örbom.

Bil. B.

»Då jag i skrifvelse af den 2 maj 1902, n:o 776, till statsrådet och chefen för kungl. landtförsvarsdepartementet afgifvit infordradt yttrande med anledning af Riksdagens skrifvelse angående inskränkning af ölutskänkning inom kasernområden och å mötesplatser af den 2 juni 1901, torde jag ej fullständigare kunna afgifva det underdåniga utlåtande, som nu affordrats mig, än med att hänvisa till nämnda min skrifvelse till chefen för landtförsvarsdepartementet, hvadan densamma i afskrift här bifogas.

»Att såsom i Riksdagens skrifvelse af den 30 sistlidne april ifrågasättes, fortfarande tillåta utskänkning af vin, öl och porter till spisande gäster måste jag bestämdt afstyrka. Dels är det endast ett fåtal af manskapet, som intaga sina måltider särskildt och icke äta kronans mat, och i de gemensamma matsalarna eller mathallarna bör naturligen icke öldruckning ifrågakomma, när ej sådant kan bestås alla; dels skulle det göra bestämmelser i detalj nödvändiga om förtäring af öl till måltid vore tillåtet i marketenterier.»

Ty hvad är måltid? En smörgås eller lagad mat? Huru mycket öl får serveras till en portion lagad mat? o. s. v. Härtill kommer, att det helt visst hos manskapet skulle väcka förargelse att veta, det öl visserligen funnes, men icke finge serveras, utan i

enlighet med en mängd småaktiga bestämmelser. Därjämte vore det militäriskt orätt, ty inom armén, vid hvilken straff för öfverträdelse alltid blifva jämförelsevis stränga, måste man ännu mera än i utom armén, söka undanröja allt som kan inbjuda till öfverträdelse.

Sköfde den 28 maj 1902.

Underdånigst

Carl Ericson,
arméfördelningschef.

C. Gust. Örbom.

Bil. C.

Till Chefen för II Arméfördelningen.

Med åberopande af stabschefens vid II arméfördelningen meddelande af den 25 sistlidne februari, n:o 161, får jag härmed vördsamt afgifva yttrande i enlighet med herr statsrådets och chefens för kungl. landtförsvarsdepartementet skrifvelse af den 18 februari 1902.

Det af Riksdagen uttalade önskemål, att utskänkningen af rusdrycker inom militäretablissementen inskränkes, kan enligt min förmening uppnås endast därigenom, att servering af öl vid marketenterierna upphör. Denna mening har redan kommit till uttryck genom vid ett regemente utfärdadt ölförbud, och allt flera regementschefer torde komma att dela samma uppfattning. Sannolikt kommer på denna väg ölserveringen vid marketenterierna inom armén att småningom upphöra, vare sig allmänna bestämmelser därom varda utfärdade eller icke. För min del har jag också haft för afsikt att borttaga ölserveringen så snart det före min chefstid uppgjorda och intill slutet af 1903 gällande marketenterikontrakt utgått.

Mot ölserveringen hafva många skäl anförts, af hvilka följande torde vara de viktigaste.

Den nykomne rekryten är i de flesta fall ej van vid att förtära öl och saknar det sålunda ej, men lär sig det vid regementet och sedan blir det en vana. Det ligger i marketentarens intresse att uppdrifva ölförsäljningen och därför visa sig de gällande förbuden att lämna öl till redan berusade och på kredit såsom alldeles illusoriska. Ett bjudnings- och salningssystem utvecklar sig; det

blir lättare att bjuda och locka till det närliggande marketenteriet än till utom etablissementet belägna försäljningsställen. Slutligen kunna, om oordningar uppstå inom regementets marketenteri, dessa få en mycket stor och för disciplin och ordning vådlig omfattning. Ehuru vid Smålands husarregemente dessa olägenheter ännu så länge gjort sig mindre märkbara och oordningar ej ägt rum, anser jag dock dessa allmänna skäl hafva fullgiltighet.

Mot ölserveringens borttagande ha likaledes flere skäl anförts, i första rummet faran för lönkrogar och för förtärande af spirituosa inom kasernrummen. Att lönkrogar kunna uppstå i etablissementets närhet är väl möjligt, liksom att en och annan där kan berusa sig, men sådant måste dock bli undantag. Spirituosa torde väl äfven nu någon gång införas och förtäras i smyg, men detta blir också framdeles nog ett undantag. Enahanda skäl anfördes äfven mot brännvinets borttagande 1881, men hafva ej visat sig hålla streck. Samma förhållande gäller om ölet, som nu är det vanliga berusningsmedlet — liksom brännvinet för 20 år sedan — och öl är vida svårare att i tillräckliga kvantiteter insmuggla och gömma än brännvin. Att det skulle vara obilligt förbjuda ölservering kan jag för min del ej finna. Åtminstone kan det ej anses obilligare än förbudet af brännvin. Att för en ung man i den ålder, då han svårligen ännu kan vara så van vid öl, att detta för honom är ett behof, försvåra åtkomsten af denna dryck, kan ej anses innebära någon inskränkning i den personliga friheten, som under militärtjänster i så många andra afseenden på ett vida kännbarare sätt minskas. Att invänta lagfästandet af en s. k. alkoholgräns mellan öl och svagdricka anser jag obehöfligt. Ingen praktisk svårighet torde möta att vid öfvervakandet af marketenteriet skilja mellan öl och svagdricka. Redan det för sistnämnda vara naturligtvis lägre taxepriset aflägsnar faran för olofligt försäljande af öl. En större svårighet finnes nog uti förhindrandet af ölförsäljning från på öfningsplatsen hållande ölutkörare. I afvaktan på en lagstiftning, som stärfjar dessas ofog, torde man få nöja sig med utfärdande af förbud för manskpet att uppehålla sig vid ölvagnar, såsom ock redan nu under fälttjänstöfningar ofta måste ske.

För regementets vidkommande äro alltså icke några bestämmelser af nöden för att åvägabringa ölets borttagande från marketenteriet, från och med 1904 års ingång. Visserligen anser jag det vore särdeles önskligt, om det kunde ske förr, men jag har i följd

af kontraktet, hvaraf afskrift bifogas, sett mig föranledd att årligen hos Konungens befallningshafvande göra framställning om tillstånd för marketentaren till ölförsäljning. Skulle sådant emellertid vägras eller från arméfördelningschefen utfärdas befallning om ölserveringens upphälvande, anser jag regementet icke kontraktensligt förbundet att utgifva ersättning härför till marketentaren. Nässjö bryggeribolag torde ej håller af billighetsskäl kunna fordra någon sådan enär bolaget i följd af de allt större kommenderingarna på Ränneslätt säkerligen haft vida större inkomst af sin rörelse än det vid kontraktets afslutande kunnat beräkna. I detta fall torde det emellertid bli nödigt att med statsmedel inlösa källaren, hvilken är för regementets proviantering erforderlig och äfven behöflig för fortsatt marketenterirörelse utan ölförsäljning. Regimentet är nu själfst ägare af marketenterilokalen och alltid fullt själfständigt, så att det ej af något ölbolag kan påtvingas ölförsäljning. Häri ligger emellertid den största faran vid regementets blifvande förflyttning till ett nytt etablissement. Tydligt är nämligen, att marketenterirörelse utan ölförsäljning ej kan bära sig annat än i af kronan gratis upplåtna lokaler. Därest vid uppförandet af nya etablissement lokaler ej skulle afses för manskapsmarketenterier, så torde truppförbanden såsom hittills bli tvungna att för längre tid medgifva rättighet till försäljning åt ölbolag, som kunde finnas villiga att uppföra marketenteribyggnader. En lokal, där manskapet kan få köpa kaffe, smörgåsar o. d. bör ju kunna anses erforderlig, bestås den ej af kronan, kan den anskaffas endast genom den fördärflika ölserveringen. Och får jag på grund häraf vördsamt anhålla om benäget understöd i denna angelägenhet vid framtida handläggning af förläggningsfrågan.

Likaledes får jag vördsamt anhålla om understöd för förverkligandet af en länge närd önskan, hvars uppfyllande står i nära sammanhang med minskning af ölförsäljningen, nämligen tillhandahållandet åt trupper af godt dricksvatten. Då nödiga statsmedel för detta ändamål hittills ej varit tillgängliga, är tillgången på godt dricksvatten å Ränneslätt, ehuru på senare år förbättrad, dock ännu ej att anse såsom tillfredsställande.

Stockholm den 27 mars 1902.

K. G. Bildt,
regementschef.

Carl af Sillén.

Bil. D.

*Yttranden af omkring tolf hundra kommunalstämmor rörande
utskänkningsfrågan på lägerplatserna.*

»Sveriges blåbandsförening gaf på hösten 1902 sin ordförande, baron Joseph Hermelin, i uppdrag att i samråd med några andra personer vända sig direkt till landets alla kommuner för att höra dem i denna utskänkingsfråga. Så utsändes ett längre cirkulär om saken, och, enligt den rapport, som härom afgifvits af Sveriges blåbandsförenings sekreterare, hafva kommunernas svar utfallit sålunda.

Först är det omkring 1,150 kommunalstämmor, som i ärendet uttalat sig på följande sätt:

»Kommunalstämman, som behandlat den af Riksdagen inför Kungl. Maj:t framställda frågan om åtgärders vidtagande i syfte att förbjuda eller i betydande grad inskränka utskänkningsfrågan af öl, porter och vin på lägerplatserna, får härmed, i betraktande af den stora betydelse denna fråga har för den värnpliktiga ungdomens fostran såväl till sedliga och nyktra medborgare som ock till dugliga fosterlandsförsvarare, uttala såsom vår mening, att all utskänkning eller försäljning af vin och starkare maltdrycker bör vara förbjuden på samtliga lägerplatser.»

De kommuner, som sålunda uttalat sig, äro:

Adelsö, Alanäs, Adelöf, Agnetorp, Ala, Ale-Sköfde, Alfta, Algutsum, Algutstorp, Allmundsryd, Almunge, Alsen, Alster, Altuna, Alunda, Amnehärad, Angarn, Angelstad, Angerdshestra, Anundsjö, Arbrå, Arby, Arjepluog, Arnäs, Arnö, Arvidsjaur, Asa, Asby, Asige, Ask, Askeby, Asker, Askersunds landsförsamling, Askersunds stadsfullmäktige, Askeryd, Asklanda, Asmundstorp, Aspås, Aspö, Aspö-Hasslö, Atlingbo, Attmar, Axberg, Balingsta, Balkåkra, Baltock, Bangsjö, Bara, Barfva, Barkeryd, Barnarp, Bellefors, Bellö, Berfendal, Berga, Berghem, Bergjum, Berg, Bergsjö, Bettna, Bing-sjö, Bjershö, Bjurbäck, Bjurtjärn, Bjuråker, Bjälbo, Björketorp, Björkvik, Björna, Björnekulla, Blacksta, Blidö, Blomskog, Blåvik, Boda, Boda, Bodesjö, Boge, Bogen, Bollebygd, Bollnäs, Bolmsö, Bolstad, Bondstorp, Boo, Borgstena, Borgunda, Borgvik, Borlänge,

Borby, Bosarp, Botilsäter, Bottnaryd, Brattfors, Breared, Bredaryd, Bredestad, Bungetofta, Brissmened Bro, Bro, Bro och Lossa, Broby, Brunflo, Brunn, Brunnhem, Brålanda, Brättensby-Landa, Bräcke, Brämhult, Brönnestad, Brännkyrka, Bunge, Burseryd, Burträsk, Buttle, By, By, Byske, Bäckaby, Bäcke, Bälaryd, Bålinge (Södermanland), Bålinge (Uppsala län), Bärbo, Bäreberg, Böda, Böja, Böne, Börje, Börrum, Börstig, Dagsberg, Dal, Dalarö, Dalby, Dalby, Dalköpinge, Dals-Ed, Dalskog, Dalstorp, Dannäs, Degeberga, Dillnäs, Dimbo, Djupvik, Djursdala, Djura kapell, Djurröd, Djurö, Drotthem, Dunker, Döderhult, Dörby, Edestad, Ed (Värmland), Edefors, Edsberg, Edsbro, Edshult, Edsele, Edsleskog, Edsvära, Edåsa, Eftra, Eggvena, Ejsta, Ekeby, Ekeby, Ekebyborna, Eker, Ekshärad, Eldsberga, Elfros, Elfsbacka, Elfsby, Elgarås, Elgå, Elleholm, Emåslöf, Engsö, Enköping, Enslöf, Enåker, Enånger, Eriksberg, Eriksberg, Erska, Eskilsäter, Eslöf, Esphult, Essunga, Estemark, Estuna, Etelhem, Fagerhult, Falkenberg, Falköpings västra landsförsamling, Faringe, Farhult, Farstorp, Fastärna, Fernsjö, Fifvelstad, Figeholm, Finja, Fjerrestad, Flisby, Fliseryd, Flistad, Flistad, Floby, Floda, Fläckebo, Fogdö, Fogelfors, Follingbo, Forserum, Forshälla, Forssa, Fredrika, Frillestad, Fristad, Frustuna, Fryeled, Frykerud, Frändefors, Fröderyd, Frödinge, Fröjeslunda, Fröskog, Frösthult, Frösve, Frösö, Frövi, Fullösa, Fåged, Fåred, Fårentuna, Fåmila, Fårlöf, Fålene, Fållinge, Fårlösa, Gagnef, Gamla Uppsala, Gammalkil, Gellersta, Gerum, Gestad, Getinge, Gideå, Gillberga, Gistad, Glanshammar, Glanshammar, Glimåkra, Glamminge, Gnarp, Gnosjö, Godegård, Grafva, Graninge, Gråfve, Grenna landsförsamling, Grinstad, Grinneröd (Bohuslän), Grolanda, Grums, Grundsunda, Gryta, Grytnäs, Gryt, Gryt (Östergötland), Gråsmark, Grånahög, Grötlingbo, Gualöf, Gudhem, Gudmuntorp, Gullered, Gumlösa, Gunnarskog, Gunnilbo, Gustafs (Kopparbergs län), Gustaf Adolfs, Gårdeby, Gårdsby, Gåxsjö, Gållaryd, Gållby, Gårdslösa, Gårdserum, Gödelöf, Görslöf, Götene, Göteryd, Göteve, Habo, Hackås, Hackvad, Hafverö, Haga, Hagby, Hagby, Hagebyhöga, Hagelberg, Hagshult, Hall, Hallen, Hammarby (Södermanland), Hammar, Hammarlöf, Hammarö, Hamra (Gottland), Hamråde, Hanaryd, Haparanda, Haraker, Harbo, Harestad, Harmånger, Hassela, Haurida, Hed, Heda, Hedemora landsförsamling, Hedesunda, Hejde, Helgarö, Helgum (Västernorrlands län), Hellsjö, Hellestad (Östergötland), Hemmesdynge, Hemsö, Herrljunga, Herråkra, Hidinge, Hillersjö, Himmata, Hjo, Hjo landsförsamling,

Hjärpås, Hof, Hof, Hofsta, Hofva, Holmby, Holmedal, Holmestad, Holm, Holtslunga, Hool, Horla, Hornborga, Hotagen, Houf, Hubbo, Hudene, Huggenäs, Hulared, Hultsjö, Humla, Hunestad, Husby-Erlinghundra, Husby-Långhundra, Husby-Rekarne, Husby-Sjutolft, Husie, Hvalinge, Hvalstad, Hvarf, Hvarf, Hvena, Hvitaby, Hyllelofta, Hyllie, Hyltinge, Håby, Håk, Håkantorp, Hålanda, Hållnäs, Hånger, Håsjö, Håtuna, Hägerstad, Häggdånger, Häggenås, Häggesled, Häggum, Härja, Härna, Hässjö, Hässna, Hästveda, Häglinge, Högs, Högerud, Höganäs, Högby, Högsrum, Högstena, Höja, Hökhufvud, Hömb, Höreda, Hörja, Hörröd, Höör, Idenor, Indal, Indals-Liden, Ingatorp, Istorp, Järnboås, Jersnäs, Jerstad, Jockmock, Jonsberg, Jufsö, Junsele, Jäder, Jäla, Järnsjö, Järbo, Järeda, Järlåsa, Järna, Jättendal, Kaga, Kalfs socken, Kalmar landsförsamling, Karaby, Karlanda, Kareby, Karleby, Karlstads landsförsamling, Karlstorp, Katrinenäs, Kastlösa, Kattarp, Kattunga, Katrinebergs och Annefors kapell, Kelfvene, Kil, Kettilstad, Kilanda, Kinna, Kinnared, Kinnaved, Kinne-Klefva, Kinne-Vedum, Kjestad, Klinte, Kläckeberga, Klöfsjö, Knista, Knätte, Konga, Kopparbergs kommun, Kinna, Knislinge, Kristdala, Kristvalla, Krokek, Kråkhult, Kråklinge, Kuddby, Kulla, Kullings-Sköfde, Kulltorp, Kumla (Västmanland), Kumla (Örebro län), Kumla (Östergötland), Kungs-Husby, Kungsäter, Kvinnestad, Kymbo, Kyrkoköpinge, Kyrkås, Kållerstad, Kånna, Käfsjö, Kållerö, Kållstad, Kållunga, Kållunge, Kärråkra, Kärna, Köla, Köpehö, Köping, (Kalmar län), Köpings landsförsamling, Lagga, Lagmansrud, Laholms landsförsamling, Landa, Lang, Lau, Lavad, Laxsjö, Lekeryd, Leksberg, Lekvattnet, Lekåsa, Lemnhult, Lena, Lena, Lerbäck, Lerdala, Lerum, Levide, Lilla Isie, Lilla Mellösa, Lilla Slågarp, Lillherrdal, Liared, Lid, Lillhärad, Lillkyrka, Lima, Linde, Linnerud, Listerby, Ljuders, Ljungarum, Ljungby, Ljunghem, Ljung, Ljungsarp, Ljur, Ljushult, Ljusterö, Ljustorp, Locknevi, Lofta, Loftahammar, Lofö, Lohärad, Lokrume, Ludgo och Spelvik, Ludvika, Lummelunda, Lunda, Lundby, Lye, Lyrestad, Långared, Långlöt, Långserud, Långhem, Långjum, Länna, Lärbro, Lönnberga, Lönsås, Löth, Löth, Magra, Malexander, Malingsbo, Malma, Malmbäck, Malmberget, Malung, Mangskog, Marby, Marbäck, Marieby, Mariefred, Markaryd, Mattmar, Matteröd, Medelby, Medåker, Mellby, (Skaraborgs län), Millesvik, Misterhult, Mjellby, Mjöbäck, Mjölby, Mo, Mofalla, Moheda, Molla, Mortorp, Mulserud, Munkarp, Munktorp, Munsö, Myssjö, Mälina, Månsarp, Månstad,

Svanhals, Svanskog, Svartarp, Svedala, Svedvi, Svenarum, Svenneby, Svennevad, Svensköp, Svinnegarn, Svinstad, Svärdsjö, Sya, Sånga (Västernorrland), Sånga (Stockholms län), Säfby, Säfsnäs, Säfvar, Särna, Säter, Sätters landsförsamling, Sätters stad, Sättna, Sätuna, Söderala, Söderby-Karl, Söderbärke, Södra Finnskoga, Södra Fogelås, Södra Hestra, Södra Kedum, Södra Kyrketorp, Södra Lundby (Skaraborgs län), Södra Mellby, Södra Råda, Södra Solberga, Södra Unnaryd, Södra Vi, Södra Vånga, Sölvesborgs landsförsamling, Sönnarslöf, Sörre, Söraby, Tannåker, Tarsled, Tegelsmora, Tiarp, Tierp, Thorslunda, Tillberga, Tillinge, Timmersdala, Timrå, Tingstad, Tingstade, Tingsås, Timmelle, Timrå, Tirup, Tisselskog, Tjellmo, Tjerby, Tjureda, Tjurkö, Tjärstad, Tjörnarp, Tofta, (Gottlands län), Tofteryd, Tolfta, Tolg, Torbjörntorp, Torhamn, Tore-sund, Torpa, Torpa, Torpe, Torrlösa, Torrskog, Torskinge, Torskinge, Torsåker, Torsåker, Torsåker, Torstuna, Torsång, Tortuna, Torö kapell, Torstared, Transtrand, Tranås, Trehörna, Trehörningsjö, Trelleborgs landsförsamling, Trollhättan, Trosa landsförsamling, Trevattna, Tryde, Tryserum, Träne, Träslöf, Trönö, Tumberg, Tuna, Tuna, Terringe, Tveta, Tveta (Värmland), Tvärred, Tyngsjö kapell af Malungs församling, Tysslinge, Tångeråsa, Tännäs och Ljusnedal, Tännö, Tämta, Täby, Täfvelsås, Tärendö, Tärna, Tärna, Töcksmark, Töftedal, Tölö, Töninge, Törnesfall, Törnevalla, Ufvered, Ugglum, Ullasjö, Ullened, Ulrika, Udenäs (Skaraborgs län), Undersvik, Undersåker, Ununge, Upphärad, Uppåkra, Utvångstorp, Vada, Västra Emtervik, Vagnhärad, Vall, Valla, Vallby, Vallda, Vallentuna, Vallsjö, Valshult, Vallby, Valö, Vamlingbo, Vapnö, Vara, Varnhem, Varnum, Varola, Vartofta, Vassända, Vassunda, Vaxholm, Vedby, Vendel, Vermskog, Vernamo, Verum, Vesene, Väster Fernebo, Västra Ryd, Vesterhejde, Vesterlanda, Västra Strö, Västra Tommarp, Vestrum, Veta, Vibyggerå, Västra Löfsta, Vidbo, Viken, Vikens kapell, Viksta, Vikingstad, Viksjö, Villberga, Villie, Vilske-Klefva, Vinberg, Vinköl, Vinglöf, Vinnerstad, Vinslöf, Vireda, Visby landsförsamling, Virserum, Visingsö, Visseltofta, Vistorp, Vist, Wist, Visnum-Kil, Vittinge, Vittsjö, Voxtorp, Vrena, Vrigstad, Vrå-Sönnarslöf, Vårdberg, Vårkumla, Vålinge, Våmhus, Vårdsberg, Vä, Vånga, Vänersnäs, Värna, Värvik, Väsby, Västergarn, Västerljung, Västra Alstad, Västra Harg, Vätö, Ytterenhörna, Ytterhogdal, Ytterselö, Yxnerum, Å, Ådalsliden, Åh, Åhl, Åhus, Åland, Åmots kapell, Åker, Jönköpings län, Åmål, Ånimskog, Ånsta, Årstad, År-

sunda, Ås, Åsaka, Åsarne, Åsbo, Åsbräcke, Älfkarleby, Äppelbo, Ödeby, Ödenäs, Ödeshög, Öfre Ullerud, Öfvergran (Uppsala län), Öfraby, Öfverenhörna, Öfverhogdal, Öfverlännäs, Öfverluleå, Öfverum, Öglunda, Öhr, Ökna, Ölme, Ölmostad, Ölsremma, Önnarp, Önum, Ör, Örby, Öreryd, Örja, Örsås, Örtofta, Östad, Öster Fernebo, Österhanninge, Öster Löfsta, Österplana, Östertelje, Östhammar, Östervallskog, Östervåla, Österåker, Östra Broby, Östra Emtervik, Östra Eneby, Östra Fogelvik, Östra Frölunda, Östra Gerum, Östra Ingelstad, Östra Ljungby, Östra Ryd, Östra Skrukeby, Östra Stenby, Tollstad, Östra Tornarp, Östra Tunhem, Östra Vemmenhög, Össeby-Garn.

För ett beslut i enlighet med Riksdagens skrifvelse, hvori det heter:

»att Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida ej i marketenteri å lägerplats, där den ej sker i sammanhang med värdshusrörelse vid måltider till spisande gäster, må kunna undvikas och därför förbjudas, samt i händelse det skulle visa sig, att så ej kan ske, och hinder för dylikt beslut möter, huruvida ej utskänkingen å dessa platser af vin och maldrycker må kunna inskränkas», hafva stämmorna i följande 45 kommuner uttalat sig, nämligen:

Arvika, Angered, Botkyrka, Brandstad, Bäckebo, Eda, Erentuna, Fellingsbro, Grössby, Hemse, Hult, Härad, Jättendal, Kårsta, Loo, Loshult, Lungsund, Malma, Nettraby, Njutånger, Norra Ving, Norrtelje, Norsjö, Redslared, Råby, Sibbarp, Skeppsås, Skepthammar, Stakelund, Torp, Torsång, Torö, Tumba, Vallerstad, Västervik, Västerås, Vika, Våmb, Välluf, Ålem, Åsele, Öfraby, Örebro, Österslöf, Östra Ryd.

Däremot hafva en mängd kommunalstämmor ansett sig ej behöriga att göra något uttalande uti ifrågavarande sak. Bland dessa hafva följande 33 kommunalstämμοordförande insänt meddelande om denna sin eller stämmans uppfattning, nämligen:

Bergunda, Björskog, Dannemora, Eksjö, Else, Elfsered, Frölanda, Gerdslöf, Hede, Hernösand, Knästorp, Kroppa, Kågeröd, Larf, Ljungby, Lomma, Motala, Multrå, Norra Skräflinge, Ofvansjö, Ottorp, Ramsta, Rasbo, Saxtorp, Skogstibble, Skönberg, Sunnersberg, Svinhult, Uppsala, Vänersborg, Värmdö, Ystad, Östra Ed.